

Література:

1. Цимбалюк Ю.А. Розвиток інфраструктури аграрного ринку в Україні / Ю.А. Цимбалюк // Збірник наукових праць Уманського НУ садівництва. – Ч. Економіка. – Умань: Вид-во Уманського НУ садівництва. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.udau.edu.ua/library.php/>.

2. Присяжнюк М.В. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / М.В. Присяжнюк, М.В. Зубець, П.Т. Саблук та ін. / за ред. М.В. Присяжнюка, М.В. Зубця, П.Т. Саблука, В.Я. Месель-Веселяка, М.М. Федорова. – К.: Вид-во ННЦ ІАЕ, 2011. – 1008 с.

3. Корінець Р Оптові ринки сільськогосподарської продукції: запитання та відповіді / Корінець Р., Швецова Л. // Проект USAID «Реформа у галузі сільського господарства, вдосконалення законодавчо-нормативної бази», Український освітній центр реформ. – К.: 2007. – 91 с.

4. Березін О. В. Проблеми формування продовольчого ринку України : Монографія. / О. В. Березін. – К. : Вища школа. – 2007. – 211 с.

5. Майстро С. В. Національний аграрний ринок в умовах глобалізації : механізм державного регулювання. Монографія. / С. В. Майстро. – Х.: Магістр. – 2009. – 240 с.

6. Лисюк В. М. Інфраструктурні чинники розвитку товарних агроринків/ В. М. Лисюк, О. Б. Ярмоленко // Прометей. – Вип.2 (26). –2008. – С. 70-73.

Рецензент: д.е.н., доцент Свиноус І.В.

УДК 631.11:338.534

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЦІНОВУ ПОЛІТИКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ

*Пащенко Ю.В., к.е.н., доцент, Шевченко С.В., к.е.н., ст. викладач
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва*

Виявлено основні фактори впливу на цінову політику сільськогосподарських підприємств. Обґрунтовано необхідність здійснення чотирьохрівневого економічного аналізу – аналізу на рівні глобальної економіки, національної економіки в цілому, на галузевому рівні й на рівні господарств.

Main factors influence on the pricing of agricultural enterprises. The necessity the implementation of four-economic analysis - analysis at the level the global economy, the national economy as a whole, at the sectoral level and at the level of households.

Постановка проблеми. Розвиток ринкової форми організації економіки в Україні передбачає підвищення самостійності підприємств, зокрема сільськогосподарських, щодо прийняття управлінських рішень, у тому числі й таких, що стосуються вироблення цінової політики. Ціна є ключовим кон'юнктуруотворюючим чинником ринку, який відіграє вирішальну роль у забезпеченні економічного інтересу товаровиробників. Гостра потреба в розробці господарствами цінової політики, адекватної сучасним умовам, обумовлена, з одного боку, розвитком нових форм і методів господарювання, а з другого – необхідністю створення організаційно-економічних умов для забезпечення процесу ціноутворення в сільському господарстві. У цьому зв'язку нагальною є потреба в науковому обґрунтуванні і класифікації факторів впливу на цінову політику сільськогосподарських підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних і зарубіжних учених окремі аспекти встановлення цін на сільськогосподарську продукцію в умовах ринку, вивчали: П. Макаренко, Т. Лозинська, П. Саблук, О. Шпикуляк, О. Шпичак, В. Есипов, Е. Енгель, С. Максвелл та ін. Однак у роботах цих авторів, в основному, звертається увага на макроекономічні аспекти аграрного ціноутворення, тоді як можливості впливу на ціну на мікроекономічному рівні залишаються малоопрацьованими.

Постановка завдання. Проаналізувати та виявити основні фактори впливу на цінову політику сільськогосподарських підприємств. Обґрунтовано необхідність здійснення чотирьохрівневого економічного аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цінова політика являє собою важливий елемент загальної стратегії сільськогосподарського підприємства і може бути визначена, як система заходів щодо встановлення і зміни цін на вироблену продукцію, з метою досягнення поставлених цілей і завдань.

Проведення сільськогосподарськими підприємствами ефективної цінової політики в умовах членства України в СОТ, на наш погляд, повинно передбачати здійснення чотирьохрівневого економічного аналізу – аналізу на рівні глобальної економіки, національної економіки в цілому, на галузевому рівні й на рівні господарств (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація факторів впливу на цінову політику сільськогосподарських підприємств

Рівень впливу	Фактори впливу	Зміст впливу
І. Господарський (мікрорівень)	<ul style="list-style-type: none"> - Масштаби господарської діяльності; - рівень концентрації виробництва; - спеціалізація та диверсифікація; - технологія; - вартість виробництва; - якість продукції; - маркетинг; - рівень управління. 	Формування собівартості продукції; адаптація властивостей продукції до потреб споживачів; ступінь ринкової влади, обумовлений розмірами власності та контроль за цінами (<i>господарський вплив на ціну</i>).
ІІ. Галузевий (мезорівень)	<ul style="list-style-type: none"> - Тип конкурентного ринку; - гострота конкуренції; - динаміка попиту й пропозиції; - розвиток ринкової інфраструктури; - розвиток кооперації; - міжгалузева інтеграція; - наявність товарів-аналогів і товарів-субститутів. 	Економічні взаємини в умовах різних типів конкурентних ринків; профіцитність, дефіцитність субринків; зниження рівня товарності продукції в межах вертикальної інтеграції (<i>конкурентний вплив на ціну</i>).
ІІІ. Національний (макрорівень)	<ul style="list-style-type: none"> - Законодавство з питань ціноутворення; - методи державного регулювання цін; - податкова ставка; - регулювання експортно-імпортової діяльності; - кредитна політика; - державне фінансування галузі. 	Стабілізація цін і цінових пропорцій на продукцію різних галузей; інфляція; вартість ресурсів, зокрема кредитів; співвідношення між дотаціями та податками (<i>регуляторний вплив на ціну</i>).

Рівень впливу	Фактори впливу	Зміст впливу
IV. Глобальний (гігарівень)	<ul style="list-style-type: none"> - Демографічно-ресурсний світовий баланс; - динаміка світових цін; - дифузія інновацій; - розвиток біотехнологій; - міжнародна співпраця в галузі сільськогосподарства; - зміна клімату. 	Загострення продовольчої проблеми, зокрема поширення масштабів голоду; неконтрольоване зростання чисельності населення; нестача ресурсів, у першу чергу землі та води; формування міжнародних правил обігу сільськогосподарської сировини (<i>зовнішньоекономічний вплив на ціну</i>).

Джерело: розробка автора

Розглянемо ці рівні детальніше. Аналіз на рівні глобальної економіки передбачає аналіз заходів, що стосуються продовольчої проблеми, зокрема поширення масштабів голоду, неконтрольованого зростання чисельності населення, нестачі ресурсів, у першу чергу землі та води, формування міжнародних правил обігу сільськогосподарської сировини. З цією метою необхідно особливу увагу звернути на порушення демографічно-ресурсного світового балансу, динаміку світових цін, дифузію інновацій, розвиток біотехнологій, розвиток міжнародної співпраці в галузі сільськогосподарства, зміну клімату.

В сучасних умовах великого значення набуває зовнішньоекономічна діяльність аграрних товаровиробників, яка розглядається як важлива складова процесу їх загального функціонування. З огляду на зростаюче для національної економіки значення розвитку світогосподарських зв'язків, система внутрішніх цін повинна все більше відображати рух і тенденції світових цін. Це неминуче, і національним сільгоспвиробникам необхідно максимально реалізувати переваги від економічного співробітництва зі світовим співтовариством. Тому доцільно мати інформацію про рівень і динаміку світових цін на найважливіші види продукції. Зважаючи на все більш тісну інтеграцію України до світових аграрних ринків, вітчизняні аграрії відчувають зростаючу конкуренцію з боку виробників сільськогосподарської продукції інших країн. Саме тому, актуальною стає потреба у порівнянні українських господарств із господарствами інших країн, що дозволить зробити висновки про їхні сильні та слабкі сторони. З цією метою доцільно в Україні запроваджувати міжнародний бенчмарк-аналіз в аграрному виробництві (Agri benchmark), що покликаний створити наукову платформу для підвищення їхньої конкурентоспроможності. Метою даного міжнародного порівняльного аналізу є сприяння кращому розумінню процесів глобалізації в аграрній сфері.

Agri benchmark – це система порівняльного аналізу, як інструмент для порівняння конкурентоспроможності сільгосп підприємств у світовому масштабі. В рамках цієї системи проводиться міжнародний системний аналіз витрат та систем виробництва за 3 напрямками: виробництво зернових і олійних культур, яловичини, молока [3, 4]. Проект має такі цілі: розуміння недоліків та переваг різних технологій виробництва, оцінка витрат та конкурентоспроможності сільськогосподарських галузей та окремих підприємств у між-

народному порівнянні; отримання інформації щодо планування інвестицій та ведення господарської діяльності сільгосп підприємств; долучення до світової спільноти економістів з метою вивчення та впровадження передового досвіду у сільському господарстві [2, 6]. Слід зазначити, що використання міжнародних систем порівняльного аналізу, таких як *agri benchmark* є дуже важливим для збільшення рівня інвестиційної привабливості вітчизняних сільськогосподарських підприємств [1, 3, 5]. Крім того, участь у подібного роду проектах дозволяє вітчизняним сільгоспвиробникам ознайомитися із сучасними методами розрахунку рентабельності й ефективності виробництва.

Тому є нагальною потреба і доцільність в приєднанні до проекту *agri benchmark* в Україні сільськогосподарських підприємств. Запровадження ними бенчмарк-аналізу дасть можливість збагатитися новими ідеями, обмінятися господарським досвідом, знайти відповідь на питання, як функціонують типові та кращі системи виробництва у певних галузях глобального сільськогосподарства; які сильні та слабкі сторони мають типові та кращі господарства; наскільки конкурентоспроможні окремі технології виробництва та господарства у міжнародному порівнянні; які перспективи аграрного розвитку у глобальному аспекті. При цьому, чим ґрунтовніший буде аналіз цих господарств у міжнародному порівнянні, тим цілеспрямованішими будуть їх дії з підвищення ефективності господарської діяльності та рівня конкурентоспроможності.

Аналіз на рівні економіки в цілому передбачає аналіз заходів щодо стабілізації цін і цінових пропорцій на продукцію різних галузей, інфляційних процесів, вартості ресурсів, зокрема кредитів, співвідношення між дотаціями та податками. Також необхідно, проаналізувати законодавство з питань ціноутворення, методи державного регулювання цін, податкові ставки, особливості регулювання експортно-імпоротної діяльності, кредитну політику, рівень державного фінансування галузі.

Аналіз на галузевому рівні передбачає аналіз економічних взаємин в умовах різних типів конкурентних ринків; профіцитність, дефіцитність субринків; зниження рівня товарності продукції в межах вертикальної інтеграції. Для чого необхідно визначити тип конкурентного ринку; гостроту конкуренції; динаміку попиту й пропозиції; рівень розвитку ринкової інфраструктури, кооперації, міжгалузевої інтеграції; а також визначити наявність товарів-аналогів і товарів-субститутів.

Аналіз на рівні підприємства проводиться з метою виявлення резервів зниження собівартості сільськогосподарської продукції і ступеня ринкової влади, обумовленої розмірами власності та можливістю контролю за цінами; адаптації властивостей продукції до потреб споживачів. При цьому необхідно визначити масштаби господарської діяльності, рівень концентрації виробництва, рівень спеціалізації та диверсифікації, найбільш оптимальну технологію, витрати виробництва, якість продукції, маркетингову стратегію і тактику, ефективність управління.

Висновки. Таким чином, розробку цінової політики й стратегії розвитку сільськогосподарських підприємств доцільно здійснювати на основі чоти-

р'єохрївневого економїчного аналізу – аналізу на рївнї глобальної економїки, нацїональної економїки в цїлому, на галузевому рївнї й на рївнї господарств, що дозволить пїдвищити ефективнїсть господарської дїяльностї та рївень конкурентоспроможностї.

Лїтература:

1. Артус М. М. Формування механїзму цїноутворення в умовах ринкової економїки: [монографїя] / М. М. Артус – Тернопіль: Економїчна думка, 2002. – 354 с.

2. Державне регулювання економїчних вїдносин в умовах глобалїзацїї: [моногр.]: Удосконалення механїзму державного регулювання цїн на сїльськогосподарську продукцїю в Україні / [М.А. Латинїн, Т.М. Лозинська, Г.П. Пасемко та їн.]; за заг. ред. д. держ. упр., проф. М.А. Латинїна. – Х. : Вид-во ХарПї НАДУ «Маїстр», 2011. – 276 с.

3. Пасемко Г.П. Цїнова полїтика сїльськогосподарських пїдприємств в умовах ринку: [монографїя] / Г.П. Пасемко, С.В. Шевченко – Х.: ХНАУ, 2012. – 228 с.

4. Супрун О.М. Економїчне регулювання аграрного виробництва: [моногр.] / О.М. Супрун – К.: ННЦ ІАЕ, 2011. – 350 с.

5. Цены и ценообразование / под ред. В. Е. Есипова. – СПб.: Питер, 2000. – 432 с.

6. Шпикуляк О. Г. Інститут цїни в теорїї і методологїї економїчної науки: еволюцїя поглядїв і дослїджень/ О.Г. Шпикуляк // Стратегїя розвитку України. – 2009. – № 1 – 2. – С. 173 – 178.

Рецензент: д. держ. упр., професор Лозинська Т.М.

УДК 631.16:658.156

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ ЗАСОБАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Пеняк Ю.С., к.е.н., доцент, Сафронська І.М., к.е.н., доцент

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

У статтї розглянуто проблематику управління оборотними фондами сїльськогосподарських пїдприємств.

The article deals with the problems of management of funds for agricultural enterprises.

Постановка проблеми. Необхїдною умовою пїдтримання виробництва сїльськогосподарської продукцїї на певному рївнї є постїйна наявнїсть частини оборотних засобів у матерїальнїй формї (виробничї запаси). Так, щоб здїйснювався процес виробництва, господарство повинне мати в необхїдних розмїрах запаси посївного матерїалу, кормів, палива, мїнеральних добрив та засобів захисту рослин і тварин, запасних частин та їнших виробничих запасів. Оптимальний склад виробничих запасів має значний вплив на виробничї результати і фїнансовий стан пїдприємства, оскїльки великї понадплановї запаси призводять до заморожування оборотного капїталу, уповільнення його оборотностї. Крім того, виникають проблеми з лїквіднїстю, зростають складські витрати, що негативно впливає на кїнцевї результати дїяльностї. Водночас нестача виробничих запасів також негативно впливає на фїнансовий стан пїдприємства, оскїльки зростають цїни за термїновїсть постачання, зменшується виробництво продукцїї у зв'язку з його перервним характером, зростають цїни на сировиннї ресурси, що призводить до зменшення величини при-